

XXXVII. Hæc dicit Dominus: Chaldaei a Jerusalem recedentes ut pugnent contra Pharaonem, redibunt, capientque urbem, et succedent eam igni.

XXXVIII. Hæc dicit Dominus: Quicumque manserit in civitate hac, morietur gladio, et fame, et peste; qui autem profugerit ad Chaldaeos, vivet.

XXXIX. Nabuchodonosor capit Jerusalem, Sedeciam excecavit, filios ejus et nobiles occidit, Jeremiam liberat.

Dic ad Abdemelech: Liberabo te, et erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam.

XL. Nabuzardan ait Jeremia: Si placet tibi ut venias mecum in Babylonem, ponam oculos meos super te; sin autem, habita apud Godoliam, quem preposuit rex Babylonis civitatibus Juda.

XLI. Ismahel occidit Godoliam, et populum capit: insequitur eum Johanan, et populum liberat, cum quo metuens Chaldaeos, fugere cogitat in Ægyptum.

XLII. Johanan et principes consulunt Jeremiam: quibus ille: Mane in Judæa, et obedite Chaldaeis: omnes enim qui ingredientur Ægyptum, morientur gladio, fame et peste.

XLIII. Contemnunt illi et fugiunt, secumque Jeremiam pertrahunt in Ægyptum. Jeremias in Taphnis prophetat: Veniet Nabuchodonosor, et percussit terram, delubra et deos Ægypti.

XLIV. Quare, o Judæi, provocatis Deum sacrificando diis alienis in terra Ægypti? Ecce ego tradam Pharaonem Ephree in manu querentium animam illius.

XLV. Hæc dicit Dominus ad Baruch: Dixisti, vae misero mihi, quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo.

Ecce quos edificavi, ego destruo: et tu quæris tibi grandia? dabo tibi animam tuam in salutem.

XLVI. Hæc dicit Dominus adversus exercitum Pharaonis Necho: Preparate scutum, sate in galeis, polite lanceas, induite vos loriceis.

Vitula elegans atque formosa Ægyptus: stimulator ab aquilone venit ei. Post hæc habitabitur sicut in diebus pristinis.

XLVII. Hæc dicit Dominus contra Palestinos: Venit calvitium super Gazam, conticuit Asealon. Quæro Domini, usquequo non quiesces? Quo-

modo quiescet, cum Dominus præceperit ei, ibique condixerit illi?

XLVIII. Ad Moab: Fugite, salvate animas vestras, et eritis quasi myrica in deserto.

Date florem Moab, quia florens egredietur: maledictus, qui prohibet gladium suum a sanguine.

XLIX. Ad filios Ammon: Ulula, Hesebon, quoniam vastata est Hai: Melchom capietur, sacerdotes ejus et principes ejus simul.

Parvulum dedi te, o Edom, in gentibus, contemptibilem inter homines.

Quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem lætitiæ?

Succendam ignem in muro Damasci, et devorabit mœnia Benadad.

L. Capta est Babylon, confusus est Bel, victus est Merodach.

Gladius ad Chaldaeos, ait Dominus, et ad habitantes Babylonis, gladius ad divinos ejus, gladius ad fortes illius, gladius ad equos ejus, et ad omne vulgus ejus.

LI. Fugite de medio Babylonis, et salvet unusquisque animam suam: quoniam tempus ultionis est a Domino: vicissitudinem ipse retribuet ei.

Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram: de vino ejus biberunt gentes, et ideo commotæ sunt.

Ecce ego ad te, mons pestifer, qui corripis universam terram: evolam te de petris, et dabo te in montem combustionis.

Sanctificate contra Babylonem gentes, reges Mediæ, duces ejus, cunctamque terram potestatis ejus.

Inebriabo Chaldaeos, ut sopiantur, et dormiant somnum sempiternum.

Deducam eos quasi agnos ad victimam, et quasi arietes cum hædis.

Laudabunt super Babylonem cœli et terra, et omnia que in eis sunt: quia ab aquilone venient ei predones.

Qui fugistis gladium, venite: recordamini procul Domini, et Jerusalem ascendat super cor vestrum.

Dic Saraïæ: Cum veneris in Babylonem, leg omnia verba libri hujus, librumque projicies medium Euphratem, et dices: Sic submergetur Babylon, et non consurgat a facie afflictionis.

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto: erat in principio, et nunc, et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

IN THRENOS

SIVE

LAMENTATIONES JEREMIAE.

PRÆFATIO.

Threni maxime pathetica et affectuosa totius Scripturæ sunt pars. Jeremias enim uti (teste idoro Pelusiota, libr. I, *epist.* 298), omnium Prophetarum fuit calamitosissimus, ita pariter omnium maxime threnodus hic ubique cunctos ad dolorem, luctum et ploratum excitat. Jeremias, inquam, vel potius Spiritus Sanctus per Jeremiam, in hisce Threnis videtur omnia sua lamenta conglobasse, atque compassioni, planetui et lacrymis habenas omnes laxasse. Idque merito, quippe qui videbat omnes suas prophetias, minas, monita et observationes in irritum cecidisse, deplorata omnia, urbem Jerusalem quam tantopere salvare cupiebat, Judæam, rempublicam, et regnum gentis suæ, templum illud Salomonis orbis miraculum, populum Dei, adeoque Synagogam totam, Deique Ecclesiam vastatam, eversam et incensam a Chaldaeis. Juste ergo inconsolabiliter lamentatur, et suspirat gemitibus inenarrabilibus, ut suo exemplo suos cives genere doceat, et penitentiam agere, ut a Deo veniam, atque gentis, urbis et reipublicæ restitutionem impetrent: uti de facto impetrarunt, quando 70 captivitatis anno a Cyro in patriam remissi sunt, urbs et templum reedificata, respublica et Ecclesia restaurata fuerunt.

Ostenditur juxta Jerusalem, et in ejus chorographia depingitur ad meridiem urbis, non longe ab Hæaldema, fovea Jeremie, in qua ipse aspirans Jerusalem a Chaldaeis vastatam, dolens et fletus hosce Threnos dictavit, ubi Helena imperatrix mirifica construxit opera, ait ex Nicephoro Adrichomius in *Descript. Jerusalem*, num. 224.

Dat ergo Jeremias hic nobis typum, exemplum et carmen, quod in urbium, regnorum, reipublicæ et Ecclesie eversione, quod in publica calamitate et clade, quales plurimas hisce annis in Belgio vidimus et videmus, totidem verbis usurpamus, ut intimo compassionis affectu has strages tum corporum, tum magis animarum, sanguineis

lacrymis apud Deum deprecemur. Quocirca merito Paschasius censet hoc triste Jeremie carmen vocari posse Threnos threnorum, vel Lamentationes lamentationum; sicut lætum Salomonis Epithalamium vocatur Canticum canticorum: uti enim eo nihil lætius, ita hoc nihil tristius in Scriptura aut apud profanos reperiri potest, ut cum eo comparata tragica Senecæ, et similium, umbra esse videantur, et ludi poetarum arte rhetorica conscripti et confecti. Hic enim non ars loquitur et gemit, sed ipse Spiritus divinus, qui totum Jeremiam occupaverat, ut gentis suæ populique Dei excidium plangeret gemitibus inenarrabilibus.

Rursus mystice Jerusalem hæc ita vastata communiter accipitur hominum respublica et societas, sive genus humanum in Adamo diaboli fraude eversum, atque de primæva felicitate, paradiso et originali innocentia dejectum. Proprie vero ac peculiariter Jerusalem hæc est anima, quæ peccato mortali consentiens, statu justitiæ et regno Dei privata, demonis regnum, jugum et tyrannidem subit, et clades longe majores, quam Jerusalem olim, vel quodvis regnum aut respublica eversa, experiri et perpeti cogitur, ut merito penitens Threnos hosce usurpet, ac inter alia dicat illud cap. III, 12: « Tetendit arcum suum, et posuit me quasi signum ad sagittam. Misit in renibus meis filias phætre suæ; » et vers. 13: « Replevit me amaritudinibus, inebriavit me absinthio. » Exemplum et lamenta penitentium stupenda vide apud Climachum, gradu 5 *De Penitentia*; et item in Vita S. Mariæ Magdalene, S. Mariæ Ægyptiacæ, et S. Pelagie penitentis. Audi et S. Hieronymum de seipso *epist. ad Florentium*: « Ego cinis, et vilissima pars lutu, et jam favilla: ego cunctis peccatorum sordibus inquinatus, diebus ac noctibus opporior cum tremore reddere novissimum quadrante. Sed tamen quia Dominus solvit compeditos, et super humilem et trementem verba sua regis-

cit; forsitan et mihi in sepulcro scelerum jacenti dicat: Hieronymus, veni foras.»

Rursus symbolice in hisce Threnis Christi patientis affectus, ac dolorem acerbissimum in se graphice hic exprimit ac depingit Jeremias, ut Christum hic in cruce gementem, loquentem, lamentantem audire tibi videaris. Quare Ecclesia mater nostra hos Threnos sanctissimo anni tempore, hebdomada nimirum majori, ipsoque die Veneris sancto usurpat, et publice ac lamentabiliter decantat, ut Christum patientem representet, omnesque ad compassionem moveat, atque ad poenitentiam peccatorum, dolorem, seriam confessionem, vitæ emendationem efficacissime excitet et impellat. Qua de causa et ipsas alphabeti litteras *alpha, beta, gamma* in Hebræo; quod licet taxet hic Petrus a Figueiro, eo quod hæ litteræ non exprimentur in Hebræo; tamen recte ab Ecclesia factatum est, ut significetur hoc carmen esse alphabetarium, et quasi alphabetum poenitentiae a poenitentibus usurpandum esse. Atque hæc iterum sequitur Threnorum usus et fructus, scilicet quod Threni non tantum serviant proprie cuiusque meditationi, qua se quisque ad compunctionem, compassionem et orationem excitat; sed consequenter vel maxime serviant concioni, ut concionator horum meditatione commotus et compunctus, dolore et amore accensus isdem populum et peccatores ad threnos, ad luctum et lacrymas condecet. Sane ad hoc nulla aptior vox, nulla potentior sententia, nulla efficacior oratio quam Threnorum. Atque hic unus est scopus et solus ad quem collinare debet concionator, scilicet non ut aures fillet, non ut sublimia doceat, non ut eloquentia plausum cieat, audiatque: Quam bene hic dicit, quam pulchre discurret! sed ut auditores ad peccatorum detestationem, ad vitæ novæ propositum, ad planctum et suspiria impellat.

Pulchre non minus quam vere Noster P. Ramirez, celebris quondam in Hispania concionator, hoc indicium dabat bonæ vel malæ concionis. Vis, inquit, scire an concio bona, an concionator bonus fuerit? finita concione, inspicere populum dominum redemptum: si videris eum exporrecta fronte hilarem, ad invicem colloquantem, commitantem, applaudentem: O quam bene dixit! quam elegans, quam doctus, quam eleganter peroravit hic concionator! scito malam concionem, infructuosam et vanam; scito malum concionatorem et vanum fuisse. Si populum domum redire videas tristem, demisso vultu, silentem, et quasi meditandum ac pererisum; scias bonam fuisse concionem, bonum concionatorem, qui non aures, sed cor populi tetigerit et pupigerit, atque luctum et lacrymas elicerit. Hoc est quod S. Hieronymus docuit Nepotianum, scribens ad eum: «Doctus te, inquit, in Ecclesia, non clamor populi, sed gemitus suscitetur: lacrymæ auditorum laudes tue sint:» ergo «predicator» cum Jeremia planctum moveat instar turturis gemendo.

«Illius, inquit S. Bernardus, serm. 59 in *Contemp.*, doctoris libenter vocem audio, qui non sibi plausum, sed mihi planctum moveat. Vere turturum exhibes, si genere doceas. Et si persuaderis vis, gemendo id magis quam declamando studeas oportebit.»

Talis fuit S. Vincentii s. Fererius, qui spiritu Apostolico concionabundus obiit Hispaniam, Italianam, Britanniam, Flandriam, Angliam, Scotiam, Hiberniam, nec tantum urbes majores, sed ubique villas et pagos Christi exemplo circumiens ac prædicans: «Poenitentiam agite: appropinquavit enim regnum cælorum.» Quocirca quocumque is pedem intulisset, mox sequebantur gentes priorem delictorum poenitentia, communis morum reformatio: cessabant blasphemiae, perjurii, alicui, quin et ludi, tantaque erat omnium contritio, religio, modestia, ut prisca Apostolorum ætas reddisse videretur. Dicitur convertisse Judæorum viginti quinque, Saracenorum octo, Christianorum perditæ vitæ supra centum millia. Incedebat stipatus quadraginta assessorum et auditorum millibus, ac mox a concione diverterant se innumera erant multitudo.

Talis fuit S. Antonius de Padua juvenis 36 annorum: mortuus est enim anno ætatis 36, qui ex longa oratione et meditatione promens conciones loquebatur, non ut homo, sed ut Angelus. In Quadragesima concionans, ita Palatinos cives commovit ad planctum et poenitentiam, ut turmatim per plateas publice se eadentes incederent, inclamantes: Misericordia, misericordia. Atque inde cepit publicæ discipline in hebdomada sancta usus. Verba ejus erant ardentia, et quasi sagittæ ignite feriebant corda audientium, quia manabant ex corde ardente. Inde audiebantur singulis, lacrymæ, tansiones pectorum; sequebantur peccatorum insignium conversiones, morum et vitæ mutationes, hæresum abjuraciones (fuit enim ipse malleus hæreticorum), usurarum restitutiones, etc. Hinc lingua ipsius incorrupta miraculo manet, quam 32 annis post ejus obitum S. Bonaventura Generalis Ordinis Franciscanorum in manus accipiens, exosculans et illacrymans: «O lingua, inquit, benedicta, que semper laudasti Deum, et alios laudare docuisti! jam patet quantum meriti et pretii sis apud Deum, qui te ad tam sublimem officium efformavit.»

Hoc seculo P. Ignatius Martinez e Societate nostra, vir magne doctrine, et majoris sanctitatis, Paduam veniens, linguamque eandem visitans et exosculans, ita immutatus est, ut spiritum et linguam sancti induisse videretur. Rediens enim in Lusitaniam, deposito veteri rhetorum more, cepit concionari apostolice, tanto spiritu et fructu, ut totam Lusitaniam commoverit, que etiamnum ejus, quasi Apostolici viri, memoriam veneratur et celebrat. Da nobis, Domine, multos Vincentios, Antonios, Bernardinos: da Paulos, da Apostolicos præcones.

De S. Joanne Baptista, præcone primo poenitentia et Christi, ait Christus *Jean. v.*: «Ille erat lucerna ardens et lucens.» Est enim, inquit S. Bernardus, serm. *De Notis. S. Joannis*, «tantum lucere vanum, tantum ardere parum: ardere et lucere perfectum. Audi quid dicit Scriptura, *Eccles. xxvii.* Sapiens permanet ut sol, stultus autem ut luna mutatur. Quia enim splendet luna sine fervore, modo plena, modo exigua, modo nulla videtur. Mutatum siquidem lumen nunquam in eodem permanet statu, sed crescit, deficit, extenuatur, annihilatur, et penitus non comparat. Sic qui conscientias suas in alienis labiis posuerunt, modo magni, modo parvi sunt, modo nulli, secundum quod adulantium linguis vel vituperare placuerit, vel laudare. At vero solis splendor igneus est, et cum fervet acris, ardor oculis lucidior exhibetur. Sic sapientis ardor internus foris luere, et si non ei datur utrumque, curat semper ardere ma-

gis. Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendantur? Et inferius: «Ille erat lucerna ardens et lucens. Non ait, lucens et ardens, quia Joannis ex fervore splendor, non fervor prodiit ex splendore. Sunt enim qui non eo lucent, quia fervent; sed magis fervent ut luceant. At is plane non fervet charitatis spiritu, sed studio vanitatis. Nullis nosse quemadmodum arsi Joannes et luxit? Ego utrumque in eo triplicem posse arbitror inveniri, et ardorem scilicet et splendorem. Ardens enim erat in seipso vehementi austeritate conversationis: erga Christum infimo quodam et pleno fervore devotionis: erga peccantes proximos constantia libere increpationis. Luxit nihilominus (ut paucis dixerim) exemplo, digito, verbo: opere seipsum, Christum indice, nosmetipsos nobis sermone declarans.»

Vere Cicero, lib. II *De Oratore*: «Ardeat, inquit, orator, si iudicem velit incendere.»

ARGUMENTUM.

Hic liber hebraice vocatur *עשה* *esha*, id est *quomodo*; quia ab hac voce incipit. Hebræi in Commentariis vocant *עשה* *esha*, Septuaginta *עשה*, id est *lamentationes vel flatus*. Threni ex Hebræo in Latinum conversi sunt a S. Hieronymo, in Græcum a Symmacho et Septuaginta. Nam jam olim Aquilæ et Theodotionis versio in Threnis desiderata fuit. Titulus hic nullus est in Hebræo, sed in Græcis et Latinis Bibliis, ac in textu Arabico Alexandrino, ut videtur, additus; unde non est canonica Scriptura; probatus tamen est ab Ecclesia, que eundem titulum Bibliis Latinis, etiam Romanis præfigit; hic est: «Et factum est, postquam in captivitatem redactus est Israel, et Jerusalem deserta est, sedit Jeremias propheta flans, et plangit lamentatione hæc in Jerusalem, et amaro animo suspirans, et ejulans dixit.» Unde clare liquet auctorem Threnorum esse Jeremiam, idque tota sentit Ecclesia (1). Rursum, Threnos esse com-

positos a Jeremia, non ante excidium Hieroso-

Thren. i. 5-12. Præterea addit Rosenmüller, idem qui in Jeremia vaticinibus concurrit styli characteres, in Threnis reperitur. Quo in argumento illustrando, inquit, ita præ alii diligenter versatus est Paris, l. i. § 6, 7, 8, pag. 17 et seqq., ut quæ a viro doctissimo uberius sunt exposita hic in compendium redacta, exhibere videri possint. Primo enim, illa sive sententiarum, sive verborum redundancia, quam in sermonibus Jeremias prophetis ipsi propriam observamus, æque in Threnis concurrit. Neque enim tantum redeunt in uno subinde eodemque carmine eadem imagines, quin et eadem formulae, sed in universum quoque stylus est diffusior, etiam cum varietate quadam ex affectuum varietate oriunda: scilicet in Threnis conscribens Jeremias, ut in sermonibus prophetis non isdem semper movebatur affectus, atque adeo quo majore ferebatur animi impetu, eo minus diffuso stylo utebatur. Unde factum est, ut verbi gratia, caput primum et secundum, licet eundem præ se ferant styli characterem, hoc tamen habeant discernere, ut prius, sermonibus passim affectibus compositum plus habeat redundantiæ, quam posterius, quippe maximam partem fortiores affectus spirans. Alius styli Jeremias character postius est in incerta quædam ac negligenda. Quemadmodum enim ab eo, qui diffusiore stylo utitur, accuratum omnium rerum ordinem, dispositionis artificium, justamque partium proportionem vix expectes; ita nec Jeremias magnam habet concionatoris laudem, quippe qui sæpius res protulerit eorumque atque ordine, quo primum ipsi in mentem venerunt. Que tamen accusatio non eo pertinet, ut censeri debeat omnia temere miscuisse. Singularis enim est, et ab altero lectore non difficulter observandus cogitativum sententiarumque æque, ut et carminum argumenta perspicua, et consideranda quinam animi motus ex rerum istarum contemplatione apud ipsum enascerentur, mox agnosces, quidquid primo incuitu male junctum videri possit, tamen id vatis mente iusto quomam ac naturali ordine fuisse conexum: cujus generis exempla passim occurrunt, tum in carminibus ejus longioribus, tum in Threnis quoque,

(1) A Jeremia vate scriptos esse Threnos isdem fere argumentis probatur, ac eum prophetiarum que suo nomine inscribuntur esse auctorem. Scilicet primo, ex constanti veterum Jæherorum sententia (quod non solum ex his que græca Alexandrina versione sunt præmissa, et ab Esdra juxta Hæstium conscripta; verum ex Josepho, et eo quem Grigenes dedit catalogo librorum, quos sacros Hebræis habent, cognoscitur) nec non ex unanimi Ecclesie traditione.

Secundo, hunc unanimem jæhericæ et christianæ Ecclesie consensum confirmant manifesta styli Threnorum cum Jeremia vaticinibus similitudo. Similes in vaticinationum libro et Threnis quæretæ et planctus, velut *Thren. vii. 35* (al. ix. 1), 38; xii, 17, xiv, 17, coll. cum *Thren. i. 16*; iii, 42; 19; rursum *Thren. xiv. 13* seqq., coll. cum *Thren. ii. 14*; *Thren. cap. xiv. 7, 20*, coll. cum *Thren. iii. 40* seqq., atque *Thren. x. 19*; xlv, 3, coll. cum

Iyma, ut aliqui censuerunt, sed post illud: id enim clare dicitur titulus (1).

Quares, an titulus hic sit Scriptura canonica, et ejusdem auctoritatis cuius sunt Threni? Negant S. Bonaventura, Lyranus, Sanchez, a Castro, Franciscus Lucas in *Notis Biblior.*, censentque ab interpretare quopiam illum Threnis adjectum esse, ad hoc, ut Threnis argumentum praefigeret, quo simul eodem apte et consequenter cum ultimo carite Jeremie, quo fise narrata est vastatio Hierosolymae, brevi ejusdem compendio copularet. Rationes sunt duae: prior, quod hic titulus in pluribus codicibus desideretur, ut testantur Lyranus et Lucas; posterior, quod non exstet in Hebraeo, sed in versione Septuaginta, unde ab illis videtur additus; illi autem Interpretes duntaxat fuisse, non Scriptores canonici. Idem dicendum est de epigrapha, sive titulo, qui praefigitur capiti sexto, et de titulo praefixo Ecclesiastico, ut ibidem censet Jansenius.

Contrarium opinatur P. Gre-serus, tom. I. *Defens. Bellarm.* lib. I, XIV, cujus ratio est *primo*, quod in Bibliis Romanis jussu Clementis VIII, editis in Praefatione, utique ex mente et voluntate Pontificis, dicatur in hac editione Bibliorum nihil non canonicum contineri; eaque de causa se rejecisse rationem Manassis, et librum III ac IV Esdrae, eo quod non sint canonici. In illis autem Bibliis hic

in quibus aeque dispositionis artificium laudari, nec tamen ordo nimis neglectus, aut plane turbatus dici potest.

Tertio Jeremiam esse Threnorum auctorem probatur adhuc impossibilitate sententiae contrariae. Equidem juxta Conzoniem quinq; quos hoc libro legimus Threnos non a solo Jeremia, verum et ab aliis quibusdam vatibus scriptos esse in *Proem. ad Thren.*, a se vernacule redditis (in Bengelii *Archiv. fur die Theologie*, vol. I, pag. 162) arguere videtur diversitas, qua in hisce elegis observatur, et rationis exterioris, et stylli atque dictionis. Haud enim, inquit, intelligitur, cur, si haec carmina unius poetae essent, is in quatuor prioribus componendis aersolymicis, sive alphabetici versuum ordinis, artificii usus sit, in quinto non item. Sed ut bene notat Rosenmuller qui mirum videtur potest, poetam varia carmina vario metro et diversa structura composuisse? Aut quis unquam expectaverit in omnibus ejusdem poetae carminibus unam semper eandemque dictionem servari? Cf. Bertholdi *Einleit. in die Schriften d. A. u. N. T. part. V*, pag. 232 et seq.

(1) Pareau, I, 1, pag. 50, singula haec carmina non post eversam denum rempublicam composita censet; sed si temporis ratio habeatur, eo ordine collocanda, ut primo loco ponatur cap. I, post instauratam Hierosolyma obidionem (*Jerem. xxvii*, 8-10, 19) conscriptum; deinde cap. III, quod spectet ipsam Jeremiam; et fere ea de causa extractum (*Jerem. xxvii*, 1-3); tum cap. IV, illud tempore respiciens, quo Chaldaei urbem pertrumperent, regemque ex ea fugientem caperent (*Jerem. xxxix*, 1-3; *IV Reg. xiv*, 1-5); posthaec denum cap. V, quo horrenda urbis templaque ac civium in ipsa vastatione representantur conditio; denique ultimo loco cap. VI, quo Judaeorum in patria supersitum querele contineantur. Ordinem paulo diversum, quo haec carmina poni possunt, proposuit J. M. Sarrazin in *Proemio ad Threnos* a se vernacule redditis (Rosenmuller.)

titulus Threnorum, aequae ac titulus Ecclesiastici inseruntur, vel potius praefiguntur textui Scripturae canonicae: ergo uterque est canonica Scriptura. *Secundo*, quia titulos et praefationes S. Hieronymi ab hac editione rejecerunt Romani, eo quod non sint canonicae: cum ergo has duas ponant, censent eas esse canonicas. *Tertio*, quia Septuaginta (ut patet in editione Regia et Romana) titulum hunc non praefigunt Threnis, sed ponunt in ipso eorum textu, et ab eo illos inchoant, eumque faciunt initium cap. I.

Prior sententia, uti communior, ita verior videtur. Hic enim titulus non est auctoris canonici, puta Jeremie, sed Interpretum, puta Septuaginta, unde non exstat in Hebraeo, nec in Syro, nec in Arabico, nec in Chaldaeo: quod signum est ejus auctorem non esse Baruch. Illic enim scripsisset hebraice, uti scripsit Threnos ipse, dicante Jeremia.

Rursum, in multis Bibliis hic titulus deest, et a multis interpretibus preteritur, puta a Theodoro, Eusebio, Olympiodoro, S. Hieronymo, Paschasio, Habano, Ruperto et aliis. Hi enim hujus tituli mentionem nullam faciunt in suis Commentariis.

Ad *primum* alterius sententiae, respondeo:

Primo, illa verba praefationis Bibliorum Clementis VIII: «In hac editione nihil non canonicum, nihil adscriptum, nihil extraneum apponere visum est; non esse Pontificis, sed auctoris praefationis, qui fuit unus et Doctoribus, qui huius Bibliorum emendationi et editioni jussu Pontificis praefuerunt, quae facta est, ut ipse ait, «annuente» tantum Pontifice, non vero decretae et definitae singula. Itaque cum ait, *Nihil non canonicum*, intellige, non ex Pontificis decreto, sed ex illorum qui editioni praefuerunt, opinione et sententia.

Secundo, «nihil,» id est nullum librum, librariae partem non canonicam, «apponere visum est,» quales in aliis Bibliis appositae videntur, uti sunt oratio Manassis, liber III et IV Esdrae; quo proinde in hac editione Romana rejecta sunt, ut ipse auctor praefationis mox explicando subjungit. Per nihil ergo, non intelligit titulos librorum, sed ipsos libros ipsorumque Scripturae textum: quare etiam addantur huic editioni librarius tituli, capita, capitulum numeri, versus, etc., vere tamen dicitur, nihil non canonicum illi adjectum esse. Ita P. Serarius, *Prolegom. in Bibliis* cap. xx et praecedent. Idemque mihi asseruerunt Romae viri docti, atque imprimis illustrissimus Cardinalis Bellarminus, praefationis illius auctor, qui et lib. I *De Verbo Dei*, cap. xx: «Apoerpyha quoque esse, inquit, videtur praefationem, quae praefigitur Threnis Jeremie: nam nec est in Hebraeis codicibus, nec in omnibus Latinis, et ab expositioribus non attingitur.» Denique, si quis accurate verba praefationis illius jam citata expendat, et cum illis quae sequuntur conferat, videbit per se non cano-

nicum, non titulos, sed libros, librorumve partes non canonicas duntaxat excludi: per adscriptum vero excludi marginales concordantias, notas et varias lectiones, quae Bibliis Plantinians aliisque adscriptae leguntur: per extraneum denique, praefationes et argumenta librorum, quae ex S. Hieronymo in aliis Bibliis his praefixa videntur. Sic enim auctor haec verba partito explicare videtur, dum ternas haec rerum classes ab hisce Pontificis Bibliis, in sequentibus ordine jam dicto ablegat. Unde sequitur duntaxat hanc praefationem, sive titulum Threnorum non esse extraneum, sed intraneum: quia scilicet intra contextum Bibliorum ab immemorabili tempore repositus est, non tanquam Scriptura canonica, sed tanquam titulus libri et Scripturae canonicae, illi pro argumento a prisco aliquo scriba, vel a Septuaginta adjectus et praefixus: sicuti Evangelio S. Matthaei, non a S. Mattheo, sed aliquo alio, adjectus est hic titulus quasi intraneus, «Evangelium secundum Mattheum.» Nam ab eodem alii Evangelis similis est additus, ad ea ab invicem discernendum, nimirum hic: «Evangelium secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Joannem.» De quo vide Maldonatum, Praefat. in S. *Matthaeum*. Sic *Thren.* v, additus est ab aliquo hic titulus, *Oratio Jeremiae*, hoc enim est in Hebraeo.

Ad *secundum*, jam dixi Doctores hosce exclusisse praefationes S. Hieronymi, non ea de causa quod non sint canonicae, sed quod sint recentes et extraneae, non praece et intraneae, quales sunt haec Septuaginta, quae tot saeculorum usu Scripturae insertae cum ea coalescunt, ideoque ei quasi intraneae videntur.

Ad *tertium* respondeo, in nonnullis Graecis codicibus, uti Complutensibus, titulum hunc non imponi, sed praeponi capiti primo: in Latinis vero Bibliis, etiam hisce ipsis Romanis, clarum est praeponi, esto eodem caractere quo textus impressus sit; cum in Plantinians aliisque diverso eoque minuitiore caractere cusus visatur. Denique in Bibliis Graecis, Regiis et Romanis *aleph*, et versiculos primus Threnorum non huic titulo, sed statim post eum ad initium textus in margine annotatur: quo significatur ab eo incipere Threnos, non a titulo. Et ita Ecclesia in hebdomada sancta, Threnos orditur ab *aleph* et a textu, non ab hoc titulo.

De argumento Threnorum dissident interpretes. *Primo*, Hebraei, Chaldaei, Rabanus, Maldonatus Ie, et S. Hieronymus in *Zachar.* cap. XII, putant Jeremiam hic plangere cladem et mortem Josiae regis Juda, cum ipse caesus est a Pharaone Nechao: quod enim tunc Josiam plangeret Jeremias, patet ex II *Paralip.* xxxv, 25. Verum hic alius fuit planetus, alique threni, qui intercederunt. Nam hisce nostris Threnis plangit Jeremias vastitatem et desolationem Hierosolymae, ut patet tum ex titulo jam allato, tum ex ipsis Threnorum sententis: tempore autem Josiae Jerusalem non fuit

vastata, nec capta: ergo hi Threni non sunt de clade Josiae (1).

Secundo, Eusebius putat Jeremiam hic in primo suo alphabeto plangere captivitatem Joachin vel Jeconiae. Verum huic sententiae obstat idem quod priori: sub Joachin enim non fuit vastata civitas, sed sub Sedecia.

Dico ergo, argumentum Threnorum est: Plangit hic Jeremias urbis et templi excidium, et eversioem factam a Chaldaeis, atque regis Sedeciae totiusque populi captivitatem. Huic enim apte omnes Threnorum sententiae conveniunt, eamque vel presupponunt vel significant. Unde patet Jeremiam scripsisse hos Threnos anno undecimo Sedeciae, qui fuit 19 Nabuchodonosoris: illo enim anno ipse cepit et vastavit Hierosolymam. Ita Origenes, Theodoretus, Olympiodorus, Procopius. Ubi advertit: Excidium Hierosolymae per Nabuchodonosorem et Chaldaeos fuit typus excidii Hierosolymae per Titum et Romanos; imo quod inchoatum est per Nabuchodonosorem, hoc perfectum et consummatum est per Titum: itaque hi Threni consummate accipi possunt de excidio Judaeorum per Romanos, ut patet cap. IV, 10 et 20. Ita S. Hieronymus, Theodoretus et alii.

(1) Fuere quidem qui Threnos eadem esse nenia existimarent, quibus Jeremias Josiae regi parentasse, II *Paralip.* xxxv, 25, relatum legitimus, quae inde inter nenia litteris consignatas servatae tunc dicuntur. Ita Josephus, *Antiq.* lib. X, cap. v, § 1, postquam Josiam mortem narrasset, haec addit: *Ἐπειτα δὲ προφητῆς ἰσραηλιτικῶν αἰρέτων συνέταξε μῦθος θρηνητικὸς ἐπὶ τῷ περὶ τὴν δεκάτην, Hieronymus in Comment. ad Zachar.* XII, 11: «Super quo (Josia) Lamentationes scripsit Jeremias, quae leguntur in Ecclesia, et scripsisse eum, Paralipomenon testatur Liber.» Quorum duorum virorum sententiam plures ex Christianis interpretes, nostra etiam aetate J. D. Michaels in not. 97, ad Lovhii de *sacra Hebraeor. poesi* Praefect. xii; et J. Dahms in *Nota Threnis* a se latine translatis et primo editis anno 1779, ampliavit. Uterque tamen postea sententiam suam mutavit, Michaels quidem in *der neuen Oriental. u. exeget. Biblioth.* part. I, pag. 106; Dahnus vero cum librum suum post sex annos curis secundis denovo in lucem emisit, priorem suam sententiam pluribus argumentis ipse refutavit, conclusitque suam de hac re disputationem his verbis: «Aliud accedit argumentum, unde evidens est, ut ipse indigno me ejus vel oblitum, vel negligentem fuisse. Si haec carmina in memoriae optimi regis Josiae, composita sunt, cur virtutes ejus «betas in Deum, merita in rempublicam cum celebrantur.» «ne nula mortis tristissima mentio injicitur? Si quocumque concedatur, posse locum cap. IV, 20, de rege Josia explicari, tamen hic unus locus non sufficit ad hunc regem tantis meritis insignem, tam acerbis ab omnibus deploratum, tanquam objectum primarium horum carminum, constituendum. Quae omnia lugent urbem vastatam, templum destructum (v. 6 seqq.), omnem rempublicam vastatam.» Sed locus ille IV, 20, sine spe restitutionis non habet veri specie de Josia explicari potest. Est enim is talis *verba nostra, Josia unctus, captus est in eorum foreis*. Quod minime Josia coarctavit, qui non captus, sed occisus est. II *Reg.* xxi, 29. Plura viae in Eichornii *Einleitung in das A. T.* part. III, pag. 628. edit. tert. cf. Pareau, I, 1, pag. 41. (Rosenmuller.)

Nota primo: Threni ex ingenti doloris et compassionis affectu a Jeremia scripti sunt; unde pleni sunt affectuum; ideoque sententia saepe non coherent. Sicut enim qui vehementer dolet et affligitur, sine ordine jam clamat, jam luget, jam indignatur, jam obsecrat, et in omne pathos se versat: ita Jeremias his iisdem affectibus et dolori suo, sine ordine aut ordinato discursu indulget, atque sententias quasi tumultuarie congerit, prout eas dolor effundit (1).

Nota secundo: Artificiose hic majus est quam in ceteris prophetis; carmine enim scribit, non certis quidem numeris temporum ac pedum, ut Latini et Graeci solent, sed ut Hebraei, certo fere numero syllabarum; et initio carminis litteras hebraicas ordine alphabeti pertoxens, quod idem facit David *Psal. cxviii*. *Primus* enim versus incipit ab *aleph*, *secundus* a *beth*, *tertius* a *ghimel*, et ita consequenter. Quare acrostichi sunt hi versus. Atque ut hoc ipsum in Graeca et Latina versione significetur, hac de causa haec litterae, *aleph*, *beth*, *ghimel*, etc., singulis versibus integra ad marginem adscribuntur, quod non fit in textu Hebraeo; quia ibi singuli versus a singulis litteris, id est a dictionibus, quae a singulis litteris incipiunt, suo ordine inchoantur. Porro utitur Jeremias litteris hisce alphabeti, ut per eas quasi elementa, vitæque emendationem nos æque ac Judæi inducamur. Simili modo et ratione docet ex Hebraeis Origenes, tot esse libros veteris Testamenti quot sunt litteræ Hebraeorum, scilicet 22. Quia, inquit, sicut litteræ sunt elementa ad omnem sapientiam, ita libri illi initia sunt ad omnem Dei cognitionem.

Porro a Graecis tale carmen vocatur acrostichis, praesentim cum ex primis aliquot versuum continuo ordine sequentium litteris, oratio aliqua connectitur, teste Cicero, libro II *De Dictionat.*, uti fit in quibusdam Enianis et Sibyllinis. Quale est illud Sibyllinum, cujus primæ litteræ reddunt

(1) « Qui itaque artificiosam totius argumenti dispositionem, aptam partium collocaationem, rerum juncturam et seriem, et in his omnibus singularem aliquam elegantiam requirit, et postulat a vate, quod erat ab ejus proposito alienum.... In hisdem rebus haeret plenamque et immemorantiam dicitur, eadem novis vocibus, imaginibus, figuris variat et amplificat; ita ut fiat potius verum prope similitudinem coarctato quadam et cumulo, quam plurimum et diversarum subtilis aliqua connectio, atque per gradus ordinate facta deductio. Haec autem non ita accipi velim, quasi hic nulla omnino ordinis ratio haberetur, ac non plerumque ab una vel re, vel imagine, vel persona, vel figura, in aliam satis et elegantem et facilem transiret. Hoc tantum dico, eam esse naturam et consuetudinem hujus poëmatici, cum sit sententiarum distinctarum comparitas, in quibus singulis functionum ordinem formam imitatur, ut omne illud artificium moriarum formam imitatur, quod in aliis plerisque elucet, nec postulet, nec admittat. » (Lottinus de Sacra Hebraea, cæci Praelect. xxi.)

hanc sententiam: *Ἰερὴμὶ, Ἰερὴμὶ Θεοῦ υἱοῦ σωτῆρος, Ἰερὴμὶ Χριστοῦ Θεοῦ υἱοῦ σωτῆρος*, quod recenset Eusebius, lib. IV *De Vita Constantini*, cujus sententia initiales litteræ rursus reddunt hanc vocem, Ἰερὴμὶ, id est p̄s̄cis, quo nomine proinde Christus subinde a Patribus appellatur.

Aliud mysterium in hisce alphabeti litteris non latet, inquit Lyranus et Vatablus, nisi litterarum hebraicarum etyma velis interpretari, uti facit S. Hieronymus, epist. 135 *ad Paulum Urbicam*. Alii tamen, ut Rupertus, Hugo, S. Thomas, putant hic aliquid mysterii, quod nos lateat, contineri. Sanchez censet has litteras additas esse quasi notas, quæ Hebraeis in memoriam revocarent, non tantum singulorum versuum initium, sed et totam numerosam eorum compositionem; sicut in memoria artificiali, imagines phantasie objectæ revocant in memoriam totum quod discendum dandumque est. Verum has imagines quisque sibi congruas format et fingit, nec apparet quomodo hic singulae litteræ totæ versus representare possint singulis hominibus.

Nota tertio: Sunt hic quatuor alphabeta juxta quatuor capita. In primo alphabeto, cap. i, sub singulis litteris, terni dodecasyllabi versus concluduntur. In secundo alphabeto, cap. ii, terni quoque versus sub una eademque littera continentur, quorum primus 46, reliqui duo 12 syllabarum sunt. In tertio, cap. iii, terni versus non solum sub una littera ponuntur, sed ab eadem etiam singuli inchoantur, quorum unus non servato ordine 12, alii 14 syllabarum esse solent. Quarto, cap. iv, sub una littera binos versus complectitur. Hic ergo sunt dimetri, in ceteris trimetri. Quocirca S. Hieronymus, epist. 135 *ad Paulam Urbicam*, ait eos quasi Sapphico metro esse conscriptos, hoc est trimetro. Nam aliqui pedes et numeros Sapphici carminis non habent; atque numerus et mensura eorum jam ignoratur. Vetis enim Hebraeorum poësis interit.

Symbolice, quadruplici hoc alphabeto innuitur, quod Jeremias non tantum Judæorum, sed et quatuor plagarum orbis, id est totius mundi, peccata deplorat, omnesque ad ea deplorandum invitat. Unde et infernus patere dicitur, et extendi ad stadia 1600, *Apoc. xiv*, 20. Hic enim numerus a quadragenario est tetragonus. Nam quadragies quadraginta facit 1600, ut significetur patere infernum ad quatuor mundi plagas, ad excipiendum impios undequaque in eum ruentes. Ita Petrus Bongus lib. *De Numer. Mysteris*.

Nota quarto: Finis scribendi Threnos fuit, ut Jeremias hoc carmine suam in patriam charitatem et commiserationem testaretur, atque ejus modulatione eum et civium suorum dolorem leniret, atque alios ad commiserationem flecteret, omnesque ad penitentiam, reconciliationem cum Deo, ac peccatorum fugam incitaret. Quare S. Gregorius Nazianzenus, *orat. 1 pacificatoria*: « Quoties,

inquit, has lamentationes logo (lego autem quoties ac lectione presentis felicitatis sensum castigare volueris), vox mihi inter legendum abruptum, et lacrymis obruo, et velat sub respectu venit illa clades, et cum lugente luctum conjungo. »

Finis ergo et scopus Spiritus Sancti et Jeremias in Threnis conscribendis fuit, primo, parentare Hierosolymæ jam vastate et quasi mortuæ. Celebrat enim hic funus et exequias ejus, utpote patriæ et matris suæ amatissimæ, eoque simul lenit dolorem suum et civium suorum. Ad hoc enim inventum est carmen funebre. Secundo, hoc carmen est quasi epitaphium, quod Hierosolymæ memoriam ad posterum transmittat. Tertio, id ipsum est stimulus ad penitentiam, ut Judæi ad Deum conversi, veniam ac suam et Hierosolymæ restauratorem a Deo impetrent. Quarto, tropologicè datur hic schema et forma sacri luctus et penitentiae, de quo mox plura. S. Chrysostomus, *homil. in titulum Psalmi l*: « Propheta, inquit, velut quidam pictores sunt virtutis ac militiæ, » qua contra peccata ac diabolum decertamus. Alii Prophetae alias virtutes pingunt. Jeremias pictor est tum crucis, tum compunctionis. Hæc enim excelsit, eamque lectori imprimit: ubique enim threnodus gemit et plangit: quia « magna, inquit, velut mare est contritio tua, » o Jerusalem! Porro compunctio mater est devotionis; omniumque virtutum. Si vis sentire devotionem, da te solitudini et compunctioni, et, ut ait Psaltes, in cubili et corde tuo compungere; nam, ut ait *Psal. l*: « Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies. » Et auctor lib. *De Spiritu et anima*, tom. III, S. Augustinus, cap. xlix: « Meditatio, ait, parit scientiam, scientia compunctionem, compunctio devotionem, devotio perficit orationem. » Compunctio enim gignit primo, humilitatem: quis enim superbiat, qui se infernum commuisse considerat? Secundo, patientiam, ut omnes humiliaiones, mortificationes, morbos, adversitates, tribulationes, persecutiones fortiter, imo alacriter suscipiat, Deoque gratias agat, et canat cum S. Theodoro in tormentis: « Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. » Benedicam Deum, qui leniter in hac vita mea peccata castigat, ne ea puniat æternis gehennæ incendiis. Tertio, amorem Dei, quis enim non summe diligit Deum, a quo se veniam læsæ majestatis divine gratis consecutum, inferno erutum, et celo redditum confitetur? Quarto, amorem proximi: nam qui offendit Deum, jam hujus offense gravitatem et indignitatem agnoscent, satagit cum compensare conversione aliorum, qui Deum honorent et glorificent; uti S. Paulus suam Ecclesiæ persecutionem sarcivit et compensavit omnium Gentium conversione, ac perpetuis et heroicis laboribus et persecutionibus, quos pro ejus propagatione continuo et generose sus-

tinuit. Quinto, compunctio mentem avocat a terra omnique concupiscentia terrena, ac jungit Deo. Et enim qui vere compungitur, amareciscit mundus, et nil sapit nisi Deus. Unde S. Bernardus tract. *De modo bene vivendi*, cap. x: « Bona, ait, compunctio thesaurus est desiderabilis, et inenarrabile gaudium in mente hominis. Anima que in corde habet compunctionem, proficit ad salutem: lacrymæ penitentium pro baptismo reputantur apud Deum. » Et paulo post: « Compunctio cordis, sanitas est animæ. Compunctio mentis, illuminatio est animæ: quia tunc anima illuminatur, quando ad lacrymas compungitur. Compunctio lacrymarum, remissio est peccatorum: quia tunc peccata dimittuntur, quando cum lacrymis ad memoriam redeuntur. Compunctio Spiritum Sanctum reducit ad se: quia cum Spiritu Sancto mens visitatur, statim homo peccata sua plorat. »

Hæc de causis illustres Sancti, qui aliquando peccatum mortale commiserunt, tota vita se addixerunt compunctioni et penitentiae. Licet enim scirent Deum hoc peccatum sibi jam condonasse, tamen ex zelo amoris et honoris divini, ejus offensam jugiter in se vindicare voluerunt. Profunde enim considerantes quanta sit illa majestas, potentia, bonitas divina, quamque illa peccato lædatur et offendatur, noluerunt sibi parere, sed jugiter peccatum hoc punire, ut Deo amorem et honorem, quem peccando leserant, penitendo restituerent. Audierat S. Magdalena a Christo: « Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum; » et tamen per triginta annos usque ad mortem in Bauma sua penitens, conditis lacrymis, gemitibus, penitentibus, orationibus sese addixit, omnibusque sæculis exemplar penitentiae sese constituit.

Siebat Petrus qui Christum negaverat, Christum se respexisse, et culpam hanc condonasse; et tamen singulis noctibus ad galli cantum, ait S. Clemens, proci dens in gentia lacrymis herissimis illam dellevit, adeo ut oculi ejus ex assiduo ploratu apparenter quasi sanguine respersi, inquit Nicephorus, lib. II, cap. xxxvii.

Audierat S. Paulus, post persecutionem vocatus a Christo: « Vas electionis est mihi iste; » et tamen passim inter penitentes se collocat: « Ege, inquit, sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei, » *1 Cor. xv*, 9. Et: « Fidelis sermo, et omni acceptione dignus: quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri sunt illi, in vitam æternam, » *1 Timoth. oep. i*, 15.

Siebat regius Propheta peccatum homicidii et adulteri sibi a Deo remissum. Nam mox ut de

eo increpuit a Nathan propheta, dixit: «Peccavi Domino,» ab eo audivit: «Dominus quoque transtulit peccatum tuum,» II Reg. xii, 13; et tamen jugiter compungitur, gemit, plorat, pre-venia obsecrat. «Lavabo, inquit, per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo,» Psalm. vi, 7. Et Psalm. lxxxix, 6: «Gibabis nos pane lacrymarum: et potum dabis nobis in lacrymis in mensura,» hoc est magna mensura, ut imbres et torrentes, imo flumina lacrymarum emittam, quæ bibam et potem.

S. Augustinus etiam moriens, lacrymis se dabat, lacrymansque psalmos Penitentiales meditabatur et recitabat, ideoque nullum nisi medicum ad se admittibat. Addebaturque, nullum quantumvis bene sibi peccatum committere debere, ut sicut penitentia e vita excederet. Ita Possidonius in ejus Vita, cap. xxx et xxxi.

Ut alios omittam, hoc compunctionis spiritu inter omnes Patres excellit S. Ephrem, qui in omnibus suis scriptis non aliud quam mortem, judicium, luctum, penitentiam sonat, ut in eo hæc Christi beatitudo impleatur: «Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.»

S. Ephremo proximus est S. Hieronymus, qui passim in epistolis penitentiam, austeritatem, mundi contemptum, vitam perfectam verbo et exemplo docet et inculcat: qua de causa epistole ejus dicendi libertate, efficacia, acrimonia, æque ac styli elegantia, spiritu et præceptis virtutum ac perfectionis, cuique statui accommodatis, superant omnes omnium Patrum et Doctorem epistolæ, aureæque sunt et dignissimæ quæ ob omnibus assidue legantur et terantur.

Hoc suo compunctionis spiritu imbuit ipse omnes suos discipulos et asseclas, ac nominatim S. Paulam et Eustochium. Unde de S. Paula ita scribit in ejus Epitaphio: «In ea fontes crederes lacrymarum: ita levia peccata plangebatur, ut illam gravissimorum criminum crederes rem. Cumque a nobis crebris moneretur ut præceret oculis, et eos servaret Evangelicæ lectioni, aiebat: Turpanda est facies, quam contra Dei præceptum purpuris, et cerussa, et stibio sæpe depinxi; affligendum corpus, quod multis vacavit deliciis; longus risus perpetui compensandus est fletu.» Epistola vero 17, S. Hieronymus nomine S. Paulæ invitans S. Marcellam in Bethlehem, sic ex ejus persona ait: «Cum per Silo et Bethel ad austram speluncam redierimus, canem iugiter, rebo flebimus, indesinenter orabimus; et vulnerato jaco Salvatoris, in commune diebus; ovari quem quesivit anima mea: tenebo eum, non dimittam.» Rursus S. Hieronymus scribens ad Eustochium: «Amemus Christum, ait, ejusque semper queramus amplexus; et facile videbitur omne difficile, brevia putabimus universa quæ longa sunt, et jaco illius vulnerati per singula momenta dicemus: Heu me, quia peregrinatio mea prolongata est!»

Porro materia, objectum, causa et stimulus ad compunctionem est multiplex, sed maxime triplex. Primus, sunt peccata propria: signum enim vere penitentia et conversionis est, illa, licet jam remissa, perpetuo lugere et plangere. Secundus, peccata aliena, infidelitas, heresis, scæditiones, persecutiones, ærumnæ publicæ civitatum, provinciarum, regnorum, et totius Ecclesiæ. Ita S. Augustinus, Wandalis invadentibus Africam, et Hipponem obsidentibus, ipse in urbe ab iis obsessus, assidue non suam, sed urbis et Africa cladem plangebatur, teste Possidonio in ejus Vita, cap. xxxix. Tertius stimulus est, hoc exsilium, in quo tot periculis, tentationibus, ærumnis, infortuniis circumdati versamur. Quis enim in eo positus non gemat, non suspirat ad cælum, ad Deum? Certe suspirabat S. Paulus: «Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?» Suspirabat Psaltes: «Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te, Deus. Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum: quando veniam et apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus? Hæc recordatus sum, et effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei,» Psalm. xli, 2: et: «Quis dabit mihi pennas sicut columbe, et volabo, et requiescam?» Psalm. liv, 7.

Præclare S. Gregorius lib. vi, epist. 187: «Duo, ait, sunt compunctionis genera. Unum, quod æternas penas metuit: aliud, quod celestibus præmiis suspirat. Deum sitiens anima, prius timore compungitur, post amore. Ante enim semetipsam in lacrymis afficit, quia, dum malorum suorum recolit numerum, pro his perpetui supplicia æterna pertimescit. At vero cum longa morrorum anxietate fuerit formido consumpta, quædam de presumptione vitæ securitas nascitur, et in amore celestium gaudiorum animus inflammat, ac flet amarissime, quia differtur a regno. Contemplatur enim mens, qui sint illi Angelorum chori, quæ ipsa societas beatorum spirituum, quæ visio internæ charitatis Dei,» etc. Adidit hoc esse irriguum inferius et superius, quod peccati Axæ a patre suo Caleb, Josue xv. Vide eundem lib. xxliii Moral. cap. xliii, quod totum est de hac re.

Nota quinto: Falluntur Rabbinæ, dum putant has Lamentationes capitis i, ii et iv esse librum illum quem combussit Joakim, Jerem. xxxvi; caput vero in Thren. continere alium librum, quem eodem cap. xxxvi, jussu Dei pro priore combusto restituit Jeremias, eoque dictante rescripsit Baruch. Nam primo ille liber erat minarum de futuro exilio, hi vero Threni sunt Lamentationes de exilio jam peracto et præterito. Secundo, ille liber continebat minas non tantum contra Juda, sed contra alias gentes, ut patetibi-

dem vers. 2; Threni autem solius Jerusalem et Judææ exilium spectant. Tertio, ibidem vers. 29, dicitur in libro illo scriptum fuisse: «Festinus veniet rex Babylonis, et vastabit terram istam;» hæc autem verba in Threnis non inveniuntur.

Tropologicè luget hic Jeremias captivitatem animæ sub peccato, inquit Origenes, quæ in Babylone, id est vitiorum confusione, inquit Olympiodorus, vincia tenetur. Hæc enim Deo sponso suo viduata, vegetalis facta diabolo, in singulis sæpe dies, imo horas, novorum malorum operum et lapsuum, novæque culpæ æque ac penæ et pendit tributum, ideoque exsulat et proscribitur est a Deo, a cælo, a Sanctis et Angelis, ab omnibus bono et virtute. Diabolus enim est verus Nabuchodonosor, id est insessio angustia, ait Olympiodorus, scilicet est crudelissimus tyrannus. Quocirca B. Isaias Abbas, tom. II Biblioth. SS. Patrum, orat. 29, lamentationes animæ peccatis subditæ, instar Threnorum Jeremias conscripsit, in quibus inter cætera ita plangit: «Væ nobis, qui in hoc exiguo vite spatio voluptati dediti sumus, quia ut inique et brevi carnis cupiditati satisfaciamus, nos jucundissimo divinæ gloriæ spectaculo indignos constituimus!»

«Væ nobis, qui carnem nostram, quæ in putredinem resolvenda est, et vermium esca futura, in peccatis fovemus et enutrimus, nec ignem, in quo sumus perpetuo excrucianti, nec vermem, qui nunquam dormit, et estimescimus!»

«Væ nobis, qui mortalitatem cum immortalitate non comparamus, et divinam ac formidandam rectitudinem negligimus.»

«Væ nobis, qui corporis morbos et dolores tam facile sentimus; in anime autem egritudine et vulneribus gravissimis caremus omni sensu!»

«Væ nobis, qui cum de omni actione, de omni verbo otioso, de omnibus denique improbis et impuris cogitationibus rationem reddaturi simus apud judicem severissimum, tamen tanquam liberi simus futuri, nullis reddendis rationibus obnoxii, totum vite nostræ tempus sine ulla hujus rei sollicitudine transigimus!»

«Væ nobis, qui pulicem, et lendium, et pediculorum, et muscarum, et culicum, et apum morsus atque aculeos ferre non possumus; ad ingenti autem dracone, qui fauces horrendas aperit, ut non devoret et absorbeat, omnibusque pessiferis mortis aculeis vulneret, nec studemus auferre, nec ullum adversus eum imploramus auxilium!»

Allegorice proprie Threni sunt planetæ de Ecclesia militante, cum ipsa ob peccata suorum fidelium vexatur a persecutoribus; hæc enim est allegoria Jerusalem vastata. Ita Threnos hosce per omnia adaptat Ecclesiæ Alvarus a Pelagio, lib. II De Planeta Ecclesiæ initio, ubi plangit defectus et abusus laicorum, Ecclesiasticorum et Religiosorum in particulari. Vide et Cardinalem Bellarminum, lib. De Gemitu columbæ.

Audi similes S. Hieronymi threnos de cladiibus sui sæculi (quales et hoc experimur) in Epitaphio Nepotiani: «Viginti et eo amplius anni sunt, quod inter Constantinopolim et Alpes Julias quotidia Romanus sanguis effunditur. Scythiam, Thraciam, Macedoniam, Dardaniam, Daciam, Thessaliam, Pannoniam Gothus, Sarmata, Quados, Alanos, Hunni, Wandali, Marcomanni vastant, trahunt, rapiunt. Quot matrone, quot virgines Dei, et ingenua nobillaque corpora his bellulis fuere ludibrio! Capti Episcopi, interfecti presbyteri, et diversorum officia clericorum. Subversa Ecclesiæ, ad altaria Christi stabulati equi, Martyrum effossæ reliquie. Ubique luctus, ubique gemitus, et plurima mortis imago. Romanus orbis ruit, et tamen cervix nostra erecta non flectitur.» Et inferius: «Felix Nepotianus, qui hæc non videt, qui hæc non audit. Nos miseri, qui aut patimur, aut patientes fratres nostros tanta perspicimus, et tamen vivere volumus, eosque qui his carent, flectendos potius, quam beatos putamus. Olim offensum sentimus, nec placatum Deum. Nostra peccatis barbari fortes sunt, aostri vitibus Romanus superatur exercitus, et quasi hæc non sufficerent cladiibus, plus pene bella civilia, quam hostilis macro consumpsit. Miseri Israelitæ, ad quorum comparationem Nabuchodonosor servus Dei dicitur. Infelices nos, qui tantum displicemus, ut nec rabiem barbarorum, illius in nos ira deserviat. Ezechias egit penitentiam, et centum octoginta quinque millia Assyriorum ab uno Angelo una nocte delata sunt. Josaphat laudes Domini concinebat, et Dominus pro laudante superabat. Moyses contra Amalec, non gladio, sed oratione pugnavit. Si erigi volumus, prosternamur. Proli pudor, et stolidia usque ad incredulitatem mens! Romanus exercitus, victor orbis et domini, ab his vincitur, hos pavet, horum terretur aspectu, qui ingredi non valent, qui, si terram tetigerint, se mortuos arbitrantur. Et non intelligimus Prophetarum voces: Fugient mille uno persequente? Nec amputamus causas morbi, ut morbus pariter auferatur, statimque cernamus sagittas pilis, tias galeis, cubillos equis cadere.»

Lateburius explicat Threnos de B. Virgine plangente Christi tormento et cruce. Verum hic sensus non est proprius, sed tantum accommodatus.

Quomodo vero quædam ex Threnis proprie per allegoriam competant passioni Christi, dicam cap. III.

Threnos ex præscripto Rabbinorum legunt Judæi in suis synagogis die nona mensis Ab, id est julii, quia ea die occurrat Israel, et Jerusalem cum templo successa est.

Nota: Tomo V S. Hieronymi existant Commodatarii in Threnos, sed non sunt S. Hieronymi; idque patet tum ex stylo, tum quod in his inveniuntur sententiæ ex S. Gregorio Papa, qui longe S. Hier-

onymo fuit posterior, decerpta. Codex manus-
criptus Gemblacensis tribuit eos Venerabili Bedæ.
In operibus Rabani Basileæ excusis continentur
et in Commentariis, planeque videntur esse Rabanæ.
Scripserunt quoque in Threnos Origenes, Olym-
piodorus, Theodoretus, Procopius, et postero-
ribus sæculis Lyranus, Hugo et alii multi, inter
quos excellit Paschasius Rathbertus Abbas Cor-
beiensis, qui floruit anno Domini 880. Novissime
Societate nostra scripserunt Martinus Delrio,

Gaspar Sanchez, et Christophorus a Castro (1).
(1) Inter acatholicos interpretes satis luculenter ex parte
scripserunt:

Joann. Henric. Pareau, *Threni Jeremia philologicæ et
criticæ illustrati*. Lugd. Batav. 1700, in-8.

J. Theoph. Lessing, *Observationes in Tristitia Jeremia
prophete*. Lipsiæ 1770, in-8.

J. F. Schleusnerus, *Cura critica et ætymologica in Thre-
nos Jeremia*. Lips. 1783, in-8.

Bessenmüller, *Scholæ in Threnos*. Lips. 1827, part. VIII,
vol. II.

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

*Plangit desolationem Jerusalem, non primam sub Joachin, sed extremam sub Sedecia templo combusto : atque
per antithesin prioris status et felicitatis bona cum malis posterioris, puta excidii et captivitatis confert. Sic
Christus allegorice flevit super Jerusalem vastanda per Titum, Luc. xix, 41.*

1. Quomodo sedet sola civitas plena populo : facta est quasi vidua domina gentium : prin-
ceps provinciarum facta est sub tributo. 2. Plorans ploravit in nocte, et lacrymæ ejus in
maxillis ejus : non est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus : omnes amici ejus spre-
verunt eam, et facti sunt ei inimici. 3. Migravit Judas propter afflictionem, et multitudinem
servitutis : habitavit inter gentes, nec invenit requiem : omnes persecutores ejus apprehen-
derunt eam inter angustias. 4. Via Sion lugent, eo quod non sint qui veniant ad solemnitatem :
omnes portæ ejus destructæ : sacerdotes ejus gementes : virgines ejus squalidæ,
et ipsa oppressa amaritudine. 5. Facti sunt hostes ejus in capite, inimici ejus locupletati
sunt : quia Dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum ejus : parvuli
ejus ducti sunt in captivitatem ante faciem tribulantis. 6. Et egressus est a filia Sion omnis
decor ejus : facti sunt principes ejus velut arietes non invenientes pascea : et aberunt absque
fortitudine ante faciem subsequentis. 7. Recordata est Jerusalem dierum afflictionis suæ, et
pravariationis omnium desiderabilium suorum, quæ habuerat a diebus antiquis, cum cade-
ret populus ejus in manu hostili, et non esset auxiliator : viderunt eam hostes, et deriserunt
sabbata ejus. 8. Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est : omnes, qui glo-
rificabant eam, spreverunt illam, quia viderunt ignominiam ejus : ipsa autem gemens con-
versa est retrorsum. 9. Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata est finis sui : deposita est
vehementer, non habens consolatorem : vide, Domine, afflictionem meam, quoniam erectus
est inimicus. 10. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia ejus : quia vidit gentes
ingressas sanctuarium suum, de quibus præceperas ne intrarent in ecclesiam tuam. 11. Om-
nis populus ejus gemens, et quærens panem : dederunt pretiosa quæque pro cibo ad refocil-
landam animam : vide, Domine, et considera, quoniam facta sum vilis. 12. O vos omnes, qui
transitis per viam, attendite, et videte si est dolor sicut dolor meus : quoniam vindemiavit
me ut locutus est Dominus in die iræ furoris sui. 13. De excelso misit ignem in ossibus meis,
et erudit me : expandit rete pedibus meis, convertit me retrorsum : posuit me desolatam,
tota die mœrere confectam. 14. Vigilavit jugum iniquitatum mearum : in manu ejus convo-
luta sunt, et impositæ collo meo : infirmata est virtus mea : dedit me Dominus in manu, de
qua non potero surgere. 15. Abstulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei : voca-
vit adversum me tempus, ut contereret electos meos : torcular calcavit Dominus virgini filiæ
suæ Juda. 16. Idcirco ego plorans, et oculus meus deducens aquas : quia longe factus est a me
consolator, convertens animam meam : facti sunt filii mei perditii, quoniam invaluit inimicus.
17. Expandit Sion manus suas, non est qui consoletur eam : mandavit Dominus adversum
Jacob in circuitu ejus hostes ejus : facta est Jerusalem quasi polluta menstruis inter eos.
18. Justus est Dominus, quia os ejus ad iracundiam provocavi : audite, obsecro, universi po-

(1) In isto primo capite quod præsertim Hierosolymæ
calamitates complectitur : primo, Propheta descriptione
generalia utens, primo, interrogat de urbis solitudine, in-
colarum luctu sine solatio, multorum exilio, et paucorum
frequentia in sacris, 1-4 ; secundo, respondet, atque hæc
mala tribuit peccatis tanquam causa, 5-8 ; tertio, suppli-